

Marca Pirineus o Pirineisme?

Claude Benet
i Mas, professor de
llengües i exministre
de Turisme

Parlem d'un territori de prop de 60.000 km², llarg de més de 500 km i ample d'uns 150, amb unes altituds que oscil·len entre els 0 i 3.000 metres. Tres països, França Espanya i Andorra; aquestes serien a grans xifres les característiques dels nostres Pirineus.

Terra a la vegada de sol i neu, mar i muntanya, idiomes oficials i parles tradicionals, una gran barrera que separa dues de les grans nacions d'Europa, França i Espanya, amb un petit estat independent, gairebé al seu bell mig, que avui ens acull, Andorra. Parlem, però, d'un territori ben identificat però mal definit. Existeixen vocables com el mateix *Pirineus*, o *pirinenc* o *pirinaic*, però no trobem traça de cap *pirineisme* com a referent a una identitat comuna.

Són els Pirineus un mosaic impossible d'unificar o un conjunt de diversitats respectables que es poden agrupar?

Els Pirineus formen part de dos grans estats que durant anys s'han ignorat quan els veïns dels seus dos vessants compartien o intercanviaven mercats, contraban, ramaderia, agricultura.

Curiosament les grans decisions que posaven en joc l'administració dels Pirineus s'han pres sovint en dues grans capitals europees distants l'una de l'altra de més de 1.000 km, París i Madrid, i alhora força allunyades de la nostra muntanya.

Sovint, també, els Pirineus han servit de pretext per consolidar aquesta gran línia divisòria entre dues de les grans nacions d'Europa. Durant molt de temps no han estat més que *aquella gran frontera natural* per sobre de la qual els nostres dos estats veïns s'anaven ignorant. "Vérité en deça des Pyrénées, erreur au delà", deia Pascal.

Avui dia, tot allò que en altres temps fou obstacle s'hauria de convertir en punt d'encontre, convertir l'adversitat natural del terreny en un formidable actiu cultural, i qui diu cultura, diu turisme, a la vegada font de riquesa i perill.

Les grans decisions que ens afecten encara depenen d'estaments polítics força allunyats de la mateixa realitat pirinenca. Els uns, en el vessant nord, s'adrecen a París, altres al sud, a Madrid o Barcelona, i a Andorra, ens adrecem a Andorra, però som petits i la nostra incidència traspasa poc les nostres fronteres. Donar força als Pirineus depèn de tots nosaltres, encarrilant, però, accions comunes, més properes a les nostres realitats però que caldrà compartir de manera més transversal, de punta a punta de la serralada, per donar-los un impuls molt més ferm.

A tall d'exemple, alhora que es parla de l'eix ferroviari mediterrani, projecte assenyat i certament necessari, però amb decisions emeses des de Brussel·les i Barcelona, observo com les connexions centrals o transversals continuen en un estat força precari. L'eix ferroviari Barcelona-Tolosa ha suposat ben poques millores per dotar-lo de l'atractiu suficient tant per al trànsit de mercaderies com de passatgers. L'estació de Canfranc, edifici emblemàtic d'una connexió central fallida, simbolitza la inoperància i la manca de voluntat per reactivar aquestes línies i les zones perifèriques.

Possiblement el pes econòmic i polític de zones veïnes dels Pirineus com Barcelona, Saragossa, Bilbao, Tolosa o Montpeller distreguin els responsables de les nostres vertaderes necessitats actuals i perspectives de futur. Cadascú de nosaltres, per separat pesa poc. Ens cal treballar conjuntament. Ens podem demanar quina és la veritable incidència de la Comunitat de Treball dels Pirineus. Paradoxalment, l'any 2011 que ja tenim més que encetat, gairebé acabat, ha estat declarat Any dels Pirineus. S'ha notat? Gairebé gens, malgrat la voluntat i l'esforç esmerçats.

Quants de nosaltres han recorregut, d'alguna o altra manera, la nostra serralada de punta a punta? Ben pocs, segurament.

En els Pirineus vivim més d'un milió de persones, en uns paisatges admirables, variats, amb unes tradicions i cultures envejables. Els Pirineus són l'indret ideal per descobrir natura, cultura, gastronomia, practicar esport. Però som relativament poc coneguts. No gaudim del prestigi dels Alps o les Rocalloses, tot i disposar dels recursos necessaris que entre tots hem de posar en valor. Posar en comú totes les nostres diversitats. Ens cal conjuntar una estratègia per fer-nos conèixer arreu del món. A més de ser poc coneguts fora de les nostres contrades, ben poc ens coneixem entre nosaltres mateixos. Hi insisteixo, hem de saber conjuntament situar-nos en el mapa del món. I per això disposem, ja ho he dit en altres ocasions, de característiques molt favorables. Podem parlar de la muntanya que uneix dues grans nacions, però també de dos mars, de la muntanya que guarda en el seu si una de les nacions més petites i antigues d'Europa. Fent això, parlem d'Espanya, de França, d'Andorra, però també del mar Mediterrani, de l'oceà Atlàntic. Dient això, ens situem als ulls del món, parlem dels Pirineus.

Però una vegada revelats, situats, descoberts als ulls dels altres, hem de vetllar per preservar el nostre més gran actiu, la natura. Perquè si és ben cert que el comerç, la

petita indústria, els serveis, les noves tecnologies ens ajudaran a prosperar, el nostre gran proveïdor de riquesa serà la natura, autèntica, preservada, aquest gran recurs que permet atraure turisme, el turisme, vet aquí la paraula clau, el turisme, la primera indústria del món.

A tall d'exemple, Andorra, aquesta Andorra tan pirinenca que tant ens posem a la boca per atraure turistes, esquiadors, excursionistes, diguem-los com vulguem, aquesta Andorra és mostra significativa d'allò que a la vegada s'hauria de fer i no s'hauria hagut de fer mai.

La Constitució andorrana demana preservar la natura per a les generacions futures. L'article 31, de manera molt explícita diu: "*És funció de l'Estat vetllar per la utilització del sòl i de tots els recursos humans, i de restablir i mantenir per a les generacions futures un equilibri ecològic racional en l'atmosfera, l'aigua i la terra i de defensar la flora i la fauna autòctones.*"

Així doncs, disposem de l'instrument legal per conservar el nostre patrimoni natural però la voluntat no el segueix. Només cal observar el desenvolupament urbanístic i immobiliari del nostre país des que aquesta mateixa Constitució es va aprovar. Quin contrasentit!

Andorra i certament altres indrets dels Pirineus han caigut en aquesta febre especulativa que ha obviat, a més de constitucions i altres compromisos o declaracions de bona voluntat, les regles més elementals d'observació de prevenció de riscos naturals. Casualment en alguns indrets no podem aparcar el cotxe per perill d'allau però allà mateix s'ha deixat construir-hi edificis. Les darreres disposicions preses pels comuns i avalades pel Govern d'Andorra quant a protecció dels entorns de la vall del Madriu, declarada d'interès cultural per la Unesco, podrien posar en perill aquesta mateixa declaració de la Unesco. Ens podríem permetre la pèrdua d'aquest reconeixement?

De posar etiquetes, marques, si d'això es tracta, en sabem molt, almenys a Andorra, però anar al fons de la qüestió per preservar la nostra autenticitat, això se'ns fa molt més difícil d'assumir. Avui mateix, celebrem aquí, amb aquesta trobada, la cultura pirinenca. Les 8es Trobades de la cultura pirinenca il·lustren el seu programa amb una magnífica foto de la vall del Madriu, però la pressió econòmica i política, que sovint van juntes, se sobreposen als mateixos interessos culturals als quals avui fem referència.

Si la vall del Madriu n'és un clar exemple, el bosc de la Rabassa a Sant Julià n'és una altra demostració. El projecte començat en aquell indret està convertint un dels nostres paratges naturals més emblemàtics en parc d'atraccions indigne, d'allò que al meu entendre anomenaríem *pirineisme*, la cultura dels Pirineus. Convertir la nostra muntanya en un producte merament comercial en lloc de preservar-ne la seva autenticitat és anar en contra del nostre futur econòmic.

Entenem que el turisme ha de ser la gran font de riquesa dels Pirineus, però tampoc no ha de ser un turisme massificat, ni tampoc un turisme exclusiu, *de qualitat*, com molts el qualifiquen. Ha de ser un turisme d'amants de la natura, de la cultura, que vinguin amb tren, si algun dia ens hi posem, amb avió, que vinguin a caminar, amb cotxe, a practicar bicicleta, i quin formidable potencial ofereixen els Pirineus en aquest àmbit.

Finalment, enfoquem aquesta trobada a l'entorn de la marca *Pirineus*. La paraula *marca* em molesta. Presentar els Pirineus, globalment o com el conjunt de territoris, com un producte comercial em sembla gairebé ofensiu. Els Pirineus són una part d'Europa forta, amb personalitat pròpia i diversa, amb cultura, tradició, llengües, parles, paisatges, gastronomia, història, llegendes..., empaquetar-ho tot en un mateix embolcall de caràcter exclusivament comercial o economicista em sembla tornar a caure en aquell defecte consumista que al meu entendre anihila allò que cada cop busca més el visitant curiós: un territori que precisament esperoni la seva curiositat. I quantes curiositats amaguen les valls pirinenques!

Manel Anglada i Ferran, pireneista si més no, a més d'estudiós del català, cita en el seu llibre *Arrels d'Andorra* unes paraules del benasquèès Àngel Ballarín Cornel que m'agradaria reproduir aquí: "Durant molts de segles els habitants de les altes valls no foren francesos ni espanyols; eren simplement muntanyencs, habitants de les muntanyes. La muntanya era la seva pàtria comuna, la seva terra; allò estrany era la plana. Els habitants d'aquestes valls estaven units per vincles de tota mena. Els mateixos motius atansaven els habitants d'una qualsevol de les nostres valls als seus veïns del nord que els de l'est o de l'oest".

Avui celebrem la 8es Trobades culturals pirinenques. Agraeixo sincerament als organitzadors i ponents poder compartir aquest fòrum, però voldria dir que trobo a faltar que aquest fòrum congregui només el món cultural pirinenc català. Els Pirineus són diversos i van més enllà del territori català. Hem de ser més ambiciosos, anar més enllà, cap a l'est i sobretot cap a l'oest i al nord.

I si em permeteu l'atreviment, proposaria que aquestes trobades culturals fossin l'inici d'un procés més ambiciós per conjuntar esforços de banda a banda de la carena i retrobar l'autenticitat muntanyenca, el nostre *pirenisme*, i a partir d'aquí, dissenyar, tot junts, hi insisteixo, una estratègia per créixer de manera harmoniosa, respectuosa, realista i duradora, no per merament ostentar una *marca*, per, en aquest món globalitzat, acabar deixant una veritable petjada pirinenca.